

琵琶行 白居易

琵琶行并序

元和十年，予左遷九江郡司馬。明年秋，送客湓浦口，聞船中夜彈琵琶者，聽其音，錚錚然有京都聲；問其人，本長安倡女，嘗學琵琶於穆曹二善才。年長色衰，委身為賈人婦。遂命酒，使快彈數曲，曲罷憫然。自敘少小時歡樂事，今漂淪憔悴，轉徙於江湖間。予出官二年恬然自安，感斯人言，是夕，始覺有遷謫意，因為長句歌以贈之，凡六百一十六言，命曰琵琶行。

Tỳ Bà Hành Bạch Cư Dị

Lời tựa của tác giả

Năm Nguyên Hoà thứ 10, ta về giữ chức Tư Mã ở quận Cửu giang. Qua mùa thu năm sau, đêm ra tiễn khách bên bến sông Bồn, chợt nghe thuyền ai có tiếng đàn Tỳ Bà vọng lại. Nghe trong tiếng đàn thánh thót, âm vang điệu nhạc ở kinh đô. Bèn hỏi gốc gác. Người đàn trả lời rằng: "Tôi vốn là con hát, quê ở Trường An, học đàn Tỳ Bà với hai danh sư Mục và Tào. Nay tuổi đã cao, nhan sắc tàn tạ, lấy chồng làm con buôn [thường theo thuyền buôn đi đây đi đó]". Nghe vậy, cho dọn rượu ra đãi, xin nàng đàn lại cho nghe. Đàn xong cảm xúc vô vàn, nàng bèn kể lại cuộc đời mình từ lúc còn trẻ, vui sướng, cho tới lúc lưu lạc giang hồ khổ nhọc. Ta về đây làm quan đã được hai năm, thanh thản, yên ổn. Hôm nay nghe nàng này nói chuyện, cảm thương cho số phận lưu đầy! Bèn làm một bài thơ dài tặng nàng ta, gồm 616 lời, gọi là Tỳ Bà Hành.

Nguyễn Hữu Vinh dịch

白居易 琵琶行

Bạch Cư Dị Tỳ Bà Hành

Phan Huy Vịnh dịch

潯陽江頭夜送客
楓葉荻花秋瑟瑟
主人下馬客在船
舉酒欲飲無管絃

Tầm Dương giang đầu dạ tống khách
Phong diệp địch hoa thu sất sất
Chủ nhơn hạ mã khách tại thuyền
Cử tửu dục ẩm vô quản huyền

Bến Tầm Dương, canh khuya đưa khách.
Quạnh hơi thu, lau lách đều hiu.
Người xuống ngựa, khách dừng chèo,
Chén quỳnh mong cạn, nhớ chiều trúc ty.

醉不成歡慘將別
別時茫茫江浸月
忽聞水上琵琶聲
主人忘歸客不發

Túy bất thành hoan thảm tương biệt
Biệt thời mang mang giang tẩm nguyệt
Hốt văn thủy thượng tỳ bà thanh
Chủ nhơn vong quy khách bất phát

Say những luống ngại khi hầu rã,
Nước mênh mông đượm vẻ gương trong.
Tiếng tỳ chợt vắng trên sông,
Chủ khuấy khoả lại, khách dùng dằng xuôi.

尋聲暗問彈者誰
琵琶聲停欲語遲
移船相近邀相見
添酒回燈重開宴

Tầm thanh ám vấn đàn giả thùy
Tỳ bà thanh đình dục ngữ trì
Di thuyền tương cận yêu tương kiến
Thêm tửu hồi đặng trùng khai yến

Lần tiếng sè, hỏi ai đàn tá?
Lừng tiếng đàn, nấn ná làm thinh.
Dời thuyền theo hỏi thăm tình,
Chong đèn, thêm rượu, còn dành tiệc vui.

千呼萬喚始出來
猶抱琵琶半遮面

Thiên hô vạn hoán thủy xuất lai
Do bảo tỳ bà bán giã diện

Mời mọc mãi thấy người bờ ngõ,
Tay ôm đàn che nửa mặt hoa.

轉軸撥絃三兩聲
未成曲調先有情

絃絃掩抑聲聲思
似訴平生不得志
低眉信手續續彈
說盡心中無限事

輕攏慢撚抹復挑
初為霓裳後六么
大絃嘈嘈如急雨
小絃切切如私語

嘈嘈切切錯雜彈
大珠小珠落玉盤
間關鶯語花底滑
幽咽泉流水下灘

水泉冷澀絃凝絕
凝絕不通聲漸歇
別有幽愁暗恨生
此時無聲勝有聲

銀瓶乍破水漿迸
鐵騎突出刀鎗鳴
曲終收撥當心畫
四絃一聲如裂帛

東船西舫悄無言
唯見江心秋月白
沈吟放撥插絃中
整頓衣裳起斂容

自言本是京城女
家在蝦蟆陵下住
十三學得琵琶成
名屬教坊第一部

曲罷曾教善才服
妝成每被秋娘妒
五陵年少爭纏頭
一曲紅綃不知數

*Chuyển trục bát huyền tam lưỡng thanh Vãn đàn vài tiếng dạo qua,
Vị thành khúc điệu tiên hữu tình Tuy chưa trọn khúc, tình đã thoảng hay.*

*Huyền huyền yếm ức thanh thanh tứ Nghe nảo nuốt mấy dây bút rít,
Tự tố bình sanh bất đắc chí Đường than niêm tâm tức bấy lâu.
Đê my tín thủ tục tục đàn Chau mày, tay gảy khúc sâu,
Thuyết tận tâm trung vô hạn sự Giải bày mọi nỗi trước sau muôn vàn.*

*Khinh long mạn nhiên mặt phục khiêu Ngón buông, bắt, khoan khoan diu dặt,
Sơ vi Nghê thường hậu Lục yêu Trước Nghê thường, sau thoát Lục yêu.
Đại huyền tào tào như cấp vũ Dây to như rồng đổ mưa rào,
Tiểu huyền thiết thiết như tư ngữ Ni non dây nhỏ như trò chuyện riêng.*

*Tào tào thiết thiết thác tạp đàn Tiếng cao thấp lán chen liên gảy,
Đại châu tiểu châu lạc ngọc bàn Mâm ngọc đầu bông nảy hạt châu.
Gian quan oanh ngữ hoa đê hoạt Trong hoa, oanh riu rít nhau,
U yết tuyên lưu thủy hạ than Suối tuông róc rách chảy mau xuống ghềnh.*

*Thủy tuyên lãnh sáp huyền ngưng tuyết Tiếng suối lạnh, dây mảnh ngừng tắt,
Ngưng tuyết bất thông thanh tiệp yết Ngừng tắt nên phút bật tiếng tơ.
Biệt hữu u sâu ám hận sanh Ôm sâu, đau giận ngẩn-ngơ,
Thử thời vô thanh thảng hữu thanh Tiếng tơ lặng lẽ bấy giờ càng hay.*

*Ngân bình sạ phá thủy tương bình Bình bạc vỡ tuôn đầy mạch nước,
Thiết kỵ đột xuất đao thương minh Ngựa sắt giông, thét ngược tiếng đao.
Khúc chung thu bát đương tâm hoạch Cung đàn trọn khúc thanh tao,
Tứ huyền nhứt thanh như liệt bạch Tiếng buông xé lụa, lụa vào bốn dây.*

*Đông thuyền tây phảng tiểu vô ngôn Thuyền mấy lá đông tây lặng ngắt,
Duy kiến giang tâm thu nguyệt bạch Một vầng trăng trong vắt lòng sông.
Trầm ngâm phóng bát sáp huyền trung Ngâm ngùi đàn bát xếp xong,
Chỉnh đốn y thường khời liễm dung Áo xiêm khép nép hầu mong giải lời.*

*Tự ngôn bản thị kinh thành nữ Rằng xưa vốn là người kẻ chợ,
Gia tại Hà mô lãng hạ trú Còn Hà mô trú ở lân la.
Thập tam học đắc tỳ bà thành Học đàn từ thuở mười ba,
Danh thuộc giáo phường đệ nhứt bộ Giáo phường đệ nhất sổ đà chép tên.*

*Khúc bãi tăng giáo thiện tài phục Gã thiện tài sợ phen dưng khúc,
Trang thành mỗi bị Thu Nương đổ Á Thu Nương ghen lúc điểm tô.
Ngũ lãng niên thiếu tranh triền đầu Ngũ lãng, chàng trẻ ganh đua,
Nhứt khúc hồng tiêu bất tri số Biết bao the tấm chúc mua tiếng đàn.*

鈿頭銀篦擊節碎
血色羅裙翻酒汗
今年歡笑復明年
秋月春風等閑度

弟走從軍阿姨死
暮去朝來顏色故
門前冷落車馬稀
老大嫁作商人婦

商人重利輕別離
前月浮梁買茶去
去來江口守空船
繞船月明江水寒

夜深忽夢少年事
夢啼妝淚紅闌干
我聞琵琶已嘆息
又聞此語重唧唧

同是天涯淪落人
相逢何必曾相識
我從去年辭帝京
謫居臥病潯陽城

潯陽地僻無音樂
終歲不聞絲竹聲
住近湓江地低濕
黃蘆苦竹繞宅生

其間旦暮聞何物
杜鵑啼血猿哀鳴
春江花朝秋月夜
往往取酒還獨傾

豈無山歌與村笛
嘔啞嘲哳難為聽
今夜聞君琵琶語
如聽仙樂耳暫明

莫辭更坐彈一曲
為君翻作琵琶行

Điền đầu ngân bệ kích tiết toái
Huyết sắc la quần phiên tửu ô
Kim niên hoan tiếu phục minh niên
Thu nguyệt xuân phong đẳng nhàn độ

Đệ tẩu tùng quân a di tử
Mộ khứ triều lai nhan sắc cố
Môn tiền lãnh lạc xa mã hy
Lão đại giá tác thương nhơn phụ

Thương nhơn trọng lợi khinh biệt ly
Tiền nguyệt Phù Lương mãi trà khứ
Khứ lai giang khẩu thủ không thuyền
Nhiều thuyền nguyệt minh giang thủy hàn

Dạ thâm hốt mộng thiếu niên sự
Mộng đề trang lệ hồng lan can
Ngã văn tỳ bà dĩ thán tức
Hựu văn thử ngữ trùng tức tức

Đồng thị thiên nhai luân lạc nhơn
Tương phùng hà tất tăng tương thức
Ngã từng khứ niên từ đế kinh
Trích cư ngoạ bệnh Tầm Dương thành

Tầm Dương địa tịch vô âm nhạc
Chung tuế bất văn ty trúc thanh
Trú cận Bồn giang địa đê thấp
Huỳnh lô khổ trúc nhiều trạch sanh

Kỳ gian đán mộ văn hà vật
Đổ quyên đề huyết viên ai minh
Xuân giang hoa triều thu nguyệt dạ
Vãng vãng thủ tửu hoàn độc khuynh

Khi vô sơn ca dữ thôn địch
Ấu nha triều triết nan vi thính
Kim dạ văn quân tỳ bà ngữ
Như thính tiên nhạc nhĩ tạm minh

Mạc từ cánh toạ đàn nhưt khúc
Vi quân phiên tác tỳ bà hành

Vành lược bạc gãy tay nhịp gõ,
Bức quần hồng hoen ố rượu rơi.
Năm năm lần nữa vui cười,
Mãi gió trăng chẳng đoái hoài xuân thu.

Buồn em trẩy, lại sầu di thác,
Làn hôm mai đổi khác hình dung.
Cửa ngoài xe ngựa vắng không,
Thân già mới kết đôi cùng khách thương.

Khách trọng lợi khinh thường ly cách,
Mãi buôn chè, sớm téch miền khơi.
Thuyền không đậu bến mặc ai,
Quanh thuyền trăng dải, nước trôi lạnh lùng.

Đêm khuya, sực nhớ vòng tuổi trẻ,
Lệ trong mơ hoen vẽ phấn son.
Nghe đàn ta đã chạnh buồn.
Lại rầu nghe nổi nữ non mấy lời,

Cùng một lứa bên trời lận đận,
Gặp gỡ nhau lọ sẵn quen nhau.
Từ xa kinh khuyết bấy lâu,
Tầm Dương đất trích, gói sầu hôm mai.

Chốn cùng tịch lầy ai vui thích,
Tai chẳng nghe đàn địch cả năm.
Sông Bồn gần chốn cát lằm,
Lau vàng, trúc võ này mằm quanh hiên.

Tiếng chi đó nghe liền sớm tối,
Cuốc kêu sầu, vượn hót nữ non.
Hoa xuân nở, nguyệt thu tròn,
Lần lần tay chuốc chén son riêng ngừng.

Há chẳng có ca rừng địch nội,
Giọng liú lo, nhiều nổi khó nghe.
Tiếng tỳ nghe dạo canh khuya,
Dường như tiên nhạc gần kề bên tai.

Hãy ngồi lại gảy chơi khúc nữa,
Sẽ vì nàng soạn sửa bài ca.

感我此言良久立
卻坐促絃絃轉急

*Cảm ngã thử ngôn lương cửu lập
Khước tọa xúc huyền huyền chuyển cấp*

*Tản ngần đường cảm lời ta,
Đến ngồi bắt ngón đàn đà kíp dây.*

淒淒不似向前聲
滿座重聞皆掩泣
座中泣下誰最多
江州司馬青衫濕

*Thê thê bất tự hướng tiền thanh
Mãn tọa trùng văn giai yếm khấp
Toà trung khấp hạ thùy tối đa
Giang châu Tư Mã thanh sam thất*

*Nghe nào nuốt khác tay đàn trước,
Khấp tiệp hoa tuôn nước lệ rơi.
Lệ ai chan chứa hơn người ?
Giang châu Tư Mã đượm mùi áo xanh.*

Lê Văn Đặng
Trong nhóm han-nom.org

